

आदिवासी विकास विभागामार्फत राबविण्यात येणाऱ्या योजनांना विविध माध्यमांतून प्रसिध्दी देण्याबाबतची योजना.

महाराष्ट्र शासन

आदिवासी विकास विभाग

शासन निर्णय क्रमांक : आउयो(प्रसिध्दी)-२००७/प्र.क्र.४१/का.१४

मंत्रालय विस्तार, मुंबई-३२.

दिनांक : ३१ जानेवारी, २००८.

- वाचा :- १) वित्त विभागाचे परिपत्रक क्र.पूरक-१०.०७/प्र.क्र.३३४/२००७/अर्थसंकल्प-३, दि.१२ डिसेंबर, २००७.
२) शासन निर्णय, आदिवासी विकास विभाग क्र.बीयुडी-२००७/प्र.क्र.६२/का.७, दि.१८ जानेवारी, २००८.
३) शासन शुध्दिपत्रक, आदिवासी विकास विभाग क्र.बीयुडी-२००७/प्र.क्र.६२/का.७, दि.३१.०१.२००८.

प्रस्तावना :- भारतीय संविधानाच्या मार्गदर्शक तत्वानुसार राज्यातील दुर्बल घटक विशेषतः अनुसूचित जाती व अनुसूचित जमातींच्या लोकांचे शैक्षणिक, आर्थिक व सामाजिक हितसंबंध जपण्यासाठी विशेष काळजी घ्यावी आणि त्यांचे सामाजिक अन्याय व इतर पिळवणूकीपासून संरक्षण करण्याची जबाबदारी राज्य शासनावर टाकण्यात आली आहे. संविधानातील या मार्गदर्शक तत्वांस अनुसरून पंचवार्षिक योजनांमध्ये मागासवर्गीयांच्या शैक्षणिक, आर्थिक आणि सामाजिक सुधारणांच्या कार्यक्रमांवर भर देण्यात आला आहे. सन २००१ च्या जनगणनेनुसार अनुसूचित जमातींची लोकसंख्या ८५.७७ लक्ष असून एकूण लोकसंख्येच्या ८.८५% एवढी आहे. आदिवासी विकास विभागामार्फत मागासवर्गीय कल्याण, विशेष केंद्रीय सहाय्य, २७५(१), केंद्रीय क्षेत्र योजनांतर्गत सुमारे १४० योजना राबविण्यात येतात. परंतु अतिदुर्गम भागात राहणाऱ्या सर्वसामान्य आदिवासी व्यक्तींना योजनांची पुरेशी माहिती नसते. त्यामुळे त्यांना योजनांचा लाभ मिळत नाही. कोणत्या योजना आहेत, काय लाभ मिळतात, कोणती कागदपत्रे आवश्यक आहेत, अर्ज कोठे करावा इ. माहिती प्रसार माध्यमाद्वारे आदिवासी जनतेला असणे आवश्यक आहे. प्रकल्प कार्यालयामार्फत या योजनांचे त्यांच्या कार्यक्षेत्रात ग्रामसभा, प्रदर्शने, आठवडे बाजार, कार्यालयात येणारे अभ्यागत, आदिवासी कास्तकार, युवक इ. माध्यमातून योजनांचा प्रचार व प्रसार करण्यात येतो. तरी देखील सर्व आदिवासी जनतेला योजनांची माहिती मिळत नाही. सर्वांना योजनांची माहिती मिळणे त्यांच्या विकासाच्या दृष्टीने अत्यंत आवश्यक आहे. याकरीता आदिवासी विकास विभागामार्फत राबविण्यात येणाऱ्या योजनांची माहिती आदिवासींना व्हावी व तळागाळातील आदिवासींना योजनांचा लाभ घेता यावा या उद्देशाने आदिवासीकरिता राबविण्यात येणाऱ्या योजनांची विविध माध्यमांद्वारे प्रसिध्दी करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

२. शासन निर्णय :- प्रस्तावनेत नमूद केल्यानुसार आदिवासी विकास विभागामार्फत राबविण्यात येणाऱ्या योजनांची माहिती आदिवासींना व्हावी व तळागाळातील आदिवासींना योजनांचा लाभ घेता यावा या उद्देशाने आदिवासीकरिता राबविण्यात येणाऱ्या योजनांची विविध प्रसार माध्यमांद्वारे प्रसिध्दी देण्याची खालीलप्रमाणे योजना सन २००७-०८ पासून राबविण्यास शासन मान्यता देण्यात येत आहे.

३. प्रसिध्दीची माध्यमे :- वृत्तपत्रे, चलतचित्र, योजना फलक, योजना माहिती पुस्तिका, भिती पत्रके, पोस्टर्स, घडी पुस्तिका, डॉक्युमेंटरी व यशोगाथा फिल्मस् इत्यादी माध्यमामार्फत योजनाची प्रसिध्दी देण्यात यावी.

४. प्रसिध्दीचे घटक :- योजनांचा प्रचार व प्रसिध्दीसाठी खालीलप्रमाणे कार्यवाही करण्यात यावी :-

१. आदिवासी विकास योजनांची लोकराज्याच्या आठ पानी विशेष पुरवणीद्वारे एकूण १२ मासिकात प्रसिध्द करावी.
२. दूरदर्शन व खाजगी वाहिन्या यावर योजनांची प्रसिध्दी करावी.
३. आदिवासी भागातील ग्रामीण बसेसवर जाहिरात करणे.
४. आदिवासी जिल्ह्यांतील ग्रामीण भागामध्ये चल वाहनाद्वारे (मोबाईल पब्लिसिटी व्हॅनद्वारे) योजनांची प्रसिध्दी करणे.
५. आदिवासी जिल्ह्यांतील ग्रामीण भागामध्ये शासकीय योजनांच्या जाहिरातीचे हॉर्डिंग लावणे व पोस्टर लावणे.
६. विद्युत खांबावर शासकीय योजनांची जाहिरात किऑक्स द्वारे प्रसिध्द करणे.
७. आदिवासी जिल्ह्यांमध्ये गॅट्रीवर शासकीय योजनांची जाहिरात करणे.

५. योजनेची अंमलबजावणी :- आयुक्त, आदिवासी संशोधन व प्रशिक्षण संस्था, पुणे यांच्या अध्यक्षतेखाली एक समिती गठीत करण्यात यावी. सदर समितीमध्ये माहिती व जनसंपर्क महासंचालनालय यांचे अधिकारी व इतर प्रसिध्दी क्षेत्रातील अधिकारी यांचा समावेश असावा. प्रसिध्दी संस्थांकडून अपर आयुक्त कार्यालयात, प्रकल्प कार्यालयात, ग्रामपंचायत कार्यालयात शासनाकडून आदिवासींसाठी राबविण्यात येणाऱ्या विविध योजनांबाबत माहिती देणारे लॅमिनेटेड फलक तयार करून लावण्यात यावेत. निविदा मागविण्याबाबत शासन आदेश व वित्तीय नियम यांचे पालन करण्यात यावे. योग्य व अनुभवी संस्थांची निवड समितीतर्फे करून त्याद्वारे प्रसिध्दी योजना राबविण्यात यावी.

६. निधीची उपलब्धता :- सन २००७-०८ साठी या योजनेकरीता रु.१.५० कोटी नियतव्यय उपलब्ध आहे, तो अर्थसंकल्पीत करण्यात आला आहे. तसेच पुढील वर्षापासून दरवर्षी पुरेशी तरतूद वार्षिक अर्थसंकल्पात समाविष्ट करण्यात यावी.

७. नियंत्रक अधिकारी :- आयुक्त, आदिवासी संशोधन व प्रशिक्षण संस्था, पुणे हे या योजनेचे नियंत्रक अधिकारी म्हणून योजना राबवतील. सदर योजनेची अंमलबजावणी, पर्यवेक्षण व संनियंत्रण याबाबतची संपूर्ण जबाबदारी आयुक्त, आदिवासी संशोधन व प्रशिक्षण संस्था, पुणे यांची राहिल.

८. योजनेचा आढावा :- आदिवासी उपयोजनेतर्गत राबविण्यात येणाऱ्या विविध योजनांची माहिती विविध प्रसिध्दीच्या घटकाद्वारे प्रसिध्द करून सन २००७-०८ या पहिल्या वर्षीच्या प्रसिध्दीचा व कामाचा आढावा घेवून योजना पुढे राबविण्याबाबत व त्यात बदल करण्याबाबत आदिवासी विकास विभागामार्फत निर्णय घेण्यात यावा.

१. अंदाजपत्रकीय शिर्ष :- या योजनेतर्गत समाविष्ट करण्यात आलेल्या कार्यक्रमांवर होणारा खर्च हा "मागणी क्र.टि-५, मुख्य लेखाशिर्ष-२२२५-अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती व इतर मागासवर्गीयांचे कल्याण- ०२ - अनुसूचित जमातीचे कल्याण - ८०० - इतर खर्च-राज्य योजनांतर्गत योजना-(०९)-०१-आदिवासी उपयोजनेतर्गत राबविण्यात येणाऱ्या विविध योजनांना प्रसिध्दी देणे-५०-इतर खर्च (२२२५-४११-३)" या लेखाशिर्षाखाली टाकण्यात यावा. संबंधित आर्थिक वर्षात प्राप्त होणाऱ्या मंजूर तरतूदीतून सदर खर्च भागविण्यात यावा. शासनाकडून या निधीचे वितरण आयुक्त, आदिवासी संशोधन व प्रशिक्षण संस्था, पुणे यांना करण्यात येईल.

१०. आदिवासी विकास विभागामार्फत राबविण्यात येणाऱ्या विविध योजनांना प्रसिध्दी देण्याकरिता सन २००७-०८ या आर्थिक वर्षासाठी रु.१.५० कोटी एवढा निधी उपलब्ध करून देण्यात येत आहे. सदर अर्थसंकल्पित रु.१.५० कोटी एवढा निधी संदर्भातील शासन निर्णय क्र.बीयुडी-२००७/प्र.क्र.६२/का.७, दिनांक १८ जानेवारी, २००८ व शासन शुद्धिपत्रक, आदिवासी विकास विभाग क्र.बीयुडी-२००७/प्र.क्र.६२/का.७, दि.३१जानेवारी, २००८ अन्वये वितरित करण्यात आला असून तो खर्च करण्यास आयुक्त, आदिवासी संशोधन व प्रशिक्षण संस्था, पुणे यांच्या अधिनस्त ठेवण्यात आला आहे. सदर निधी या शासन निर्णयाद्वारे आदिवासी विकास विभागामार्फत राबविण्यात येणाऱ्या विविध योजनांना खालील प्रसिध्दीच्या घटकांद्वारे प्रसिध्दी देण्याकरिता खर्च करण्यास मान्यता देण्यात येत आहे. सदर निधी संदर्भाकित दि.१८/१/२००८ च्या शासन निर्णयात नमूद केलेल्या कॅश फ्लोप्रमाणे खर्च करण्यात यावा. प्रसिध्दी प्रस्तावांची निवड करण्यासाठी समिती गठीत करावयास वेळ लागत असल्याने सद्यःस्थितीत आयुक्त, आदिवासी संशोधन व प्रशिक्षण संस्था, पुणे यांनी खालील घटकांद्वारे प्रसिध्दी करण्यासाठी निविदा मागवून कमी दराच्या निविदा धारकाचा विचार करावा.

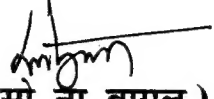
- अ) आदिवासी जिल्ह्यातील ग्रामीण भागामध्ये मोबाईल व्हॅनद्वारे योजनांची प्रसिध्दी करणे :- रु. ५०.०० लक्ष
- ब) आदिवासी जिल्ह्यांमध्ये गॅट्रीवर शासकीय योजनांची जाहिरात करणे :- रु. ५०.०० लक्ष.
- क) आदिवासी विकास विभागाच्या विविध योजनांची प्रसिध्दी स्थानिक विविध वृत्तपत्रांमधून दररोज करण्यात यावी :- रु. ५०.०० लक्ष.

सन २००७-०८ या आर्थिक वर्षात आदिवासी विकास विभागामार्फत राबविण्यात येणाऱ्या विविध योजनांना प्रसिध्दी देण्याकरिता उपरोक्त प्रसिध्दी घटकांच्या माध्यमांद्वारे प्रसिध्दी देण्यात यावी. यामध्ये मोबाईल व्हॅनद्वारे व गॅट्रीवर योजनांची प्रसिध्दी देण्यासाठी शासनाच्या विहित पद्धतीच्या अवलंब करण्यात यावा. तसेच स्थानिक वृत्तपत्रांतून प्रसिध्दी करावयाच्या योजनांबाबतच्या जाहिराती कशा असाव्यात याबाबत काळजीपूर्वक तपासणी करून जाहिरातीद्वारे योजनांची संपूर्ण माहिती उदा. योजना काय आहे, अर्ज कोण करू शकतात, लाभार्थीची निवड कशी होते, अर्ज कोठे मिळेल व सदर अर्ज कोणत्या अधिकाऱ्याकडे देण्यात यावा इ. माहिती जास्तीत जास्त दुर्गम भागातील आदिवासी लोकापर्यंत पोहचेल अशा तऱ्हेने करण्यात यावी.

११. हा शासन निर्णय वित्त विभागाच्या सहमतीने व त्या विभागाचा अनौपचारिक संदर्भ क्रमांक ३३/०८/व्यय-१४, दिनांक २२.१.२००८ अन्वये निर्गमित करण्यात येत आहे.

१२. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या वेबसाईटवर उपलब्ध करून देण्यात आला असून, त्याचा संगणक संकेतांक क्रमांक २००८०१३११६४२५३००१ असा आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नांवाने,

(सो. ना. बागुल)
शासनाचे अवर सचिव

प्रति,

१. मा.राज्यपालांचे सचिव.
२. मा.मुख्यमंत्र्यांचे सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
३. मा.उपमुख्यमंत्र्यांचे सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
४. प्रधान सचिव, वित्त विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
५. प्रधान सचिव, नियोजन विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
६. प्रधान सचिव (आ.वि.), मंत्रालय, मुंबई.
७. महासंचालक, माहिती व जनसंपर्क संचालनालय, मंत्रालय, मुंबई.
८. आयुक्त, आदिवासी विकास, नाशिक.
९. आयुक्त, आदिवासी संशोधन व प्रशिक्षण संस्था, पुणे.
१०. विभागीय आयुक्त, कोकण / नागपूर / पुणे / औरंगाबाद / अमरावती / नाशिक.
११. अपर आयुक्त, आदिवासी विकास, नाशिक / नागपूर / ठाणे / अमरावती .
१२. सर्व जिल्हाधिकारी.
१३. महालेखापाल (लेखा परीक्षा) (लेखा व अनुज्ञेयता), महाराष्ट्र-१/२, मुंबई / नागपूर.
१४. संचालक, लेखा व कोषागारे, नविन प्रशासकीय इमारत, मुंबई-३२.
१५. जिल्हा कोषागार अधिकारी, पुणे.
१६. व्यवस्थापकीय संचालक, महाराष्ट्र राज्य सहकारी आदिवासी विकास महामंडळ मर्या.नाशिक.
१७. सर्व मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद.
१८. सर्व प्रकल्प अधिकारी, एकात्मिक आदिवासी विकास प्रकल्प.
१९. सर्व मंत्रालयीन विभाग..
२०. वित्त विभाग (व्यय-१४), मंत्रालय, मुंबई (३ प्रती).
२१. सर्व कक्ष अधिकारी / अवर सचिव / उप सचिव / सह सचिव, आदिवासी विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
२२. मा.मंत्री (आ.वि.) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
२३. मा.राज्यमंत्री (आ.वि.) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
२४. निवड नस्ती, का.१४, आ.वि.वि., मंत्रालय, मुंबई.